

Rīgā, 2023.gada 16.janvārī
Nr.LV1140-8

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai
sprk@sprk.gov.lv

Par Konsultāciju dokumentu

SIA “BITE Latvija” (turpmāk – BITE) ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) 2022.gada 15.decembrī publicēto Konsultāciju dokumentu par plānoto ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas 25,1–27,5 GHz (turpmāk arī – Joslas) lietošanas tiesību izmantošanu no 2024.gada 1.janvāra (turpmāk – Konsultāciju dokuments). Ievērojot Regulatora lūgumu sniegt viedokli par Joslas izmantošanu un lietošanas tiesību piešķiršanas iniciēšanu 2024.gadā, BITE norāda, ka saskata potenciālu Joslas izmantošanai, bet ne ātrāk kā 2026. – 2027. gadā. Zemāk sniedzam atbildes uz Konsultāciju dokumentā uzdotajiem jautājumiem:

1. kādu elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanu uzskatāt par perspektīvu, izmantojot ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas 25,1–27,5 GHz lietošanas tiesības;

Nenoliedzami, ka perspektīvā Josla ir primāri nepieciešama tieši mobilo sakaru tīklu kapacitātes palielināšanai. Ja fiksēto sakaru tīklu gadījumā kapacitāti ir iespējams paaugstināt gan ar papildus kabeļu, gan fiksētajiem bezvadu risinājumiem, tad mobilo sakaru gadījumā papildus joslu izmantošana ir vienīgā iespēja pēc visu pieejamo tehnoloģisko uzlabojumu ieviešanas. Paredzam, ka Josla visplašāk tiks izmantota 5G mobilo sakaru pakalpojumu nodrošināšanai mazo šūnu (*small cells*) klāsteros gan ārtelpās (piko un, iespējams, femto šūnas), gan telpās (sadalītās aktīvo antenu sistēmas – *distributed Remote Antenna Units*).

Lai gan pilnībā to neizslēdzam, taču ievērojami zemāks īpatsvars sagaidāms Joslas pielietojšanai makro un mikro bāzes stacijās fiksētās bezvadu piekļuves (*FWA – Fixed Wireless Access*) režīmā. Ņemot vērā sagaidāmās FWA tīkla piekļuves punktu (*CPE – Customer Premises Equipment*) ierīkošanas un apkalpošanas izmaksas Joslās, elektronisko sakaru pakalpojumu saņēmēju loks būs salīdzinoši mazskaitlīgs, aprobežojoties vienīgi ar biznesa klientiem.

Tātad, noteicošais Joslas pielietojums prognozējams tieši Tuvas darbības piekļuves punktiem (*SAWAP – Small Area Wireless Access Points*), atbilstoši Eiropas savienības un Latvijas normatīvo aktu klasifikācijai. Ņemot vērā SAWAP ierīkošanai pieejamo vietu deficītu, un tai pat laikā ārkārtīgi augsto SAWAP kapacitātes potenciālu, tirgū sagaidāmi visdažādākie sadarbības modeļi gan starp mobilo tīklu operatoriem, gan arī starp mobilo un fiksēto tīklu operatoriem. Tāpēc pilnīgi noteikti uzskatām, ka Joslas lietošanas tiesību specifiskie nosacījumi

nekādā ziņā nedrīkstētu ierobežot infrastruktūras vai radiofrekvenču spektra kopīgu izmantošanu.

2. vai saredzat nepieciešamību saņemt ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas lietošanas tiesības elektronisko pakalpojumu sniegšanai sākot ar 2024.gada 1.janvāri vai, ņemot vērā nepieciešamās radioaparātūras prognozējamo pieejamību un prognozēto elektronisko pakalpojumu pieprasījumu šajā joslā, sākot ar vēlāku laiku;

Uzskatām, ka Joslas lietošanas tiesību piešķiršana no 2024. gada 1. janvāra nav lietderīga. Prognozējam, ka pieprasījums pēc elektronisko sakaru pakalpojumiem, izmantojot Joslu, ir sagaidāms ne agrāk kā 2026. – 2027. gadā.

Neskatoties uz to, ka tīkla iekārtas Joslas izmantošanai tirgū jau kļūst pieejamas, tomēr ir jāņem vērā, ka vismaz tuvākos trīs gadus mobilo sakaru operatoru prioritāte 5G tīklu un pakalpojumu ieviešanā ir piešķirto radiofrekvenču spektra resursu 700MHz un 3,5GHz diapazonos apgūšana. Tāpat arī aktuāla būs pāreja no 3G/4G uz 5G tehnoloģiju, kas rezultātā var apmierināt nepieciešamo mobilo tīklu kapacitāti tuvākos 3 gadus. Šie procesi ir saistīti ar ievērojamām investīcijām, darba spēka un laika resursiem. Ja 2024.gadā elektronisko sakaru komersantiem paralēli būs jāuzsāk vēl arī tīklu/pakalpojumu izvēršana un attīstība, izmantojot Joslu, tas, visdrīzāk, radīs ievērojamu papildu slogu un negatīvi ietekmēs 5G izvēršanas tempu pārējās frekvenču joslās. Tāpēc sakaru tīklu un pakalpojumu attīstība, izmantojot Joslu, pat ja tās lietošanas tiesības tiks piešķirtas 2024.gadā, vēl kādu laiku reāli nenotiks. Vienlaicīgi elektronisko sakaru komersanti būs spiesti veikt maksājumus VAS “Elektroniskie sakari” par elektromagnētiskās saderības nodrošināšanas pakalpojumiem radiofrekvenču spektra Joslā ilgi pirms tās izmantošana sāks dot ieņēmumus no pakalpojumu sniegšanas. Tādējādi, piešķirot Joslas lietošanas tiesības jau 2024.gadā, tiks radīts arī nelietderīgas finanšu līdzekļu izmantošanas risks.

Svarīgs apstāklis ir pasaulē valdošā ģeopolitiskā situācija. Atgādinām, ka atbilstoši Nacionālajam radiofrekvenču plānam (NRFP), daļa Joslas ir iedalīta kopīgai izmantošanai starp civilajām un aizsardzības sakaru sistēmām. Tagad ir neiespējami prognozēt kā var mainīties aizsardzības sakaru sistēmu lietotāju vajadzības attiecībā uz Joslas izmantošanu pārskatāmā nākotnē. Turklāt, vēl nav izstrādāti arī tehniskie nosacījumi vai ierobežojumi, kas būs jāievēro civilajiem Joslas lietotājiem attiecībā pret aizsardzības sistēmām šajā Joslā.

Tāpēc BITE uzskata, ka optimāli būtu uzsākt Joslas lietošanas tiesību piešķiršanas procedūru ne agrāk kā 2025.-2026.gadā. Joslas komerciāla izmantošana varētu tikt uzsākta 2026.-2027.gadā. Ieteicams atgriezties pie šī jautājuma apspriešanas 2024./2025.gadā, lai saprastu, vai Joslas lietošanas

tiesību piešķiršanas process būtu jāpaātrina vai jāatliek, atkarībā no aktuālās situācijas tirgū un nozarē.

Tomēr, ja kāds elektronisko sakaru komersants izsaka vēlmi iegūt Joslas lietošanas tiesības agrāk par 2025.gadu, tad lietošanas tiesību piešķiršanas process varētu tikt iniciēts arī agrāk, bet tādā apjomā, kas nodrošina Joslas lietošanas tiesību piešķiršanu arī vēlāk, kad tās kļūs nepieciešamas citiem mobilo sakaru operatoriem.

Ņemot vērā tehnoloģiju straujo attīstību, būtu ieteicams paredzēt noteiktu Joslas daļu dažādu tehnisko risinājumu un inovāciju testēšanai, kas ļautu pārlicināties par to dzīvotspēju arī pirms Joslas lietošanas tiesību piešķiršanas.

3. vai ir lietderīgi, ka izsole tiktu izsludināta pēc Regulatora iniciatīvas, vai lietderīgāk ir, ka Regulators izsludinās izsoli ne ātrāk kā pēc elektronisko sakaru komersanta pieprasījuma saņemšanas;

Kā noteicošo Joslas pielietojumu BITE saskata 5G Tuvas darbības piekļuves punktus jeb SAWAP. Lai veicinātu SAWAP tīklu plašu izvēršanu, jaunie Eiropas Savienības un tās dalībvalstu, ieskaitot Latviju, tiesību akti paredz vienkāršotu un vismazāk ierobežojošu regulēšanas režīmu. Tāpēc uzskatām, ka šī pieeja būtu jāpiemēro arī Joslas lietošanas tiesību piešķiršanas procedūrai, šajā gadījumā izmantojot nevis izsoli, bet alternatīvu pretendentu atlases jeb lietošanas tiesību piešķiršanas procedūru, piemēram konkursu, ar mazāku finansiālu ietekmi uz operatoru izmaksām.

Attiecībā uz "starta šāvienu" procedūras izsludināšanai, BITE uzskata, ka tieši tirgus pieprasījums nevis Regulatora lēmums visobjektīvāk raksturo laika ietvaru, kurā faktiski kļūst nepieciešamas kādas ierobežoto radiofrekvenču joslas. Tāpēc lietderīgāk ir sagaidīt elektronisko sakaru komersantu pieprasījumu Joslas lietošanas tiesību piešķiršanai.

4. uz cik platu ierobežotu radiofrekvenču spektra joslu un kādā teritorijā (vietējā, reģionālā vai nacionālā) ir piešķiramas lietošanas tiesības;

BITE uzskata, ka Joslas lietošanas tiesības būtu piešķiramas nacionālā mērogā, t.i., visā Latvijas teritorijā. Ņemot vērā, ka kopējais Joslas apjoms ir 2400MHz un tā ir primāri nepieciešama mobilo sakaru operatoriem, tad lietošanas tiesības būtu piešķiramas 800MHz apjomā katram no trīs lielākajiem mobilo sakaru operatoriem.

Lietošanas tiesību piešķiršana nacionālā mērogā sniegs vislielāko elastību mobilo sakaru operatoriem operatīvi reaģēt uz tirgus pieprasījumu, nodrošinot

Joslas izmantošanu tieši tur un tieši tad, kur un kad tas ir nepieciešams. Jebkura pat visefektīvākā administratīvā procedūra, tai skaitā lietošanas tiesību piešķiršana, aizņem zināmu laiku, resursus un aizkavē tirgus pieprasījuma apmierināšanu. Tāpēc lietošanas tiesību piešķiršana vietējam vai reģionālam līmenim būs mazāk efektīva nekā nacionālā. Lietošanas tiesību piešķiršanai vietējā vai reģionālā līmenī nepieciešams ne tikai precīzs šo teritoriju robežu definējums, bet lietošanas tiesību pretendentiem pastāv risks neiegūt lietošanas tiesības kādā no teritorijām.

Joslas sadalīšana vairāk nekā trīs blokos, kas mazāki par 800MHz un, ja tie vēl tiks izklaidēti arī vietējā vai reģionālā līmenī, radīs tīklu fragmentāciju un zināmus efektīvās tīkla kapacitātes zudumus un citu parametru pasliktināšanos (piem., latentums), ņemot vērā SAWAP izvietojuma blīvumu un nepieciešamību sinhronizēt tīklus starp komersantiem.

5. vai ir nepieciešams noteikt specifiskus lietošanas tiesību nosacījumus, piemēram, pienākumu ar vienlīdzīgiem nosacījumiem dot tiesības visiem Latvijas Republikā reģistrētajiem elektronisko sakaru komersantiem kopīgi izmantot elektronisko sakaru komersantam piešķirtās lietošanas tiesības šajā ierobežotajā radiofrekvenču spektra joslā kādā konkrētā teritorijā;

Kā zināms, mobilo sakaru tirgus segmentā valda sīva konkurence un daudzos jautājumos notiek pietiekami efektīva tirgus pašregulācija. Tāpēc nesaskatām nepieciešamību pēc šādu pienākumu iekļaušanas specifiskos lietošanas tiesību nosacījumos. Taču pilnīgi noteikti BITE uzskata, ka jebkāda veida kopīga izmantošana (infrastruktūras un radiofrekvenču spektra) vai pat radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību tālāknodošana nedrīkst būt ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību specifiskajos nosacījumos vai jebkur citviet, jo tas ir uz nākotni vērsts veids, kā paaugstināt radiofrekvenču spektra izmantošanas un izmaksu efektivitāti.

6. vai Regulatoram lietderīgāk ir izsludināt izsole uz visu ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas platumu visā Latvijas Republikas teritorijā vai lietderīgāk ir izsludināt izsoles pakāpeniski saskaņā ar elektronisko sakaru komersantu pieprasījumā norādītajām teritorijām un ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas platumu;

Kā jau norādījām iepriekš, Joslas izsole nav vispiemērotākā procedūra, lai ātrāk un efektīvāk uzsāktu Joslas izmantošanu, tās vietā lietderīgāk būtu piemērot vienkāršotu atlases procedūru, piemēram, konkursu, kas vairāk atbilstu Eiropas savienības nostājai par vienkāršotu regulēšanas režīmu SAWAP tīklu izvēršanas veicināšanai.

BITE ieskatā, 800MHz josla katram mobilo sakaru operatoram visā Latvijas teritorijā ir optimāls lietošanas tiesību priekšmets. Ja lietošanas tiesību piešķiršana notiek pēc Regulatora iniciatīvas ar nozari saskaņotā laikā, lietošanas tiesību priekšmetam būtu jāietver visu Joslas platumu visā Latvijas teritorijā, t.i., trīs 800MHz joslas visā Latvijā. Ja lietošanas tiesību piešķiršana notiek pēc mobilo sakaru operatora pieprasījuma, tad lietošanas tiesību priekšmetam būtu jāietver 800MHz visā Latvijas teritorijā. Kā minējām atbildē uz 4. jautājumu, sadrumstalošana šaurākās frekvenču joslās vai teritorijās nebūtu ieteicama, jo novedīs pie tīklu fragmentācijas ar noteiktiem efektīvās tīkla kapacitātes zudumiem un citu parametru pasliktināšanos (piem., latentums), ņemot vērā SAWAP izvietojuma blīvumu un nepieciešamību sinhronizēt tīklus starp komersantiem.

7. vai saredzat citus apsvērumus, kas Regulatoram jāņem vērā, piešķirot ierobežotas radiofrekvenču spektra joslas 25,1–27,5 GHz lietošanas tiesības.

Mums svarīgākos apsvērumus esam izteikuši atbildēs uz iepriekšējiem jautājumiem.

SIA "BITE Latvija" pilnvarotā persona
J.Linkeviča

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU